

Справа “Азінас проти Кіпру” (Azinas v. Cyprus)

У рішенні, ухваленому 28 квітня 2004 року у справі “Азінас проти Кіпру”, Суд постановив

- визнати заяву неприйнятною.

Обставини справи

Заявник, Андреас Азінас, є громадянином Кіпру, народився 1927 року і мешкає у м. Нікосія.

Починаючи з 1960 року, тобто з часу виникнення республіки Кіпр, заявник працював керівником Міського департаменту співпраці і розвитку, допоки його було звільнено.

28 липня 1982 року Дисциплінарна комісія для державних службовців розпочала дисциплінарне провадження щодо п. Азінаса, за підсумками якого було ухвалено ретроактивне рішення про звільнення заявника з посади на тій підставі, що 8 квітня 1981 року Окружним судом м. Нікосія його було засуджено за вчинення розкрадання державного майна, зловживання довірою і владою до ув'язнення терміном на 18 місяців. Заявник оскаржив вирок суду як щодо визнання його винним, так і в частині обраних виду і міри покарання. Своїм рішенням від 16 жовтня 1981 року Верховний суд Кіпру відхилив апеляційну скаргу п. Азінаса.

Рішення Дисциплінарної комісії про звільнення заявника також передбачало позбавлення останнього усіх соціальних пільг, зокрема пенсії. Скарга заявника на це рішення також не була задоволена.

Зміст рішення Суду

У своєму рішенні, ухваленому 20 червня 2002 року, Суд, засідаючи у складі Палати семи суддів, постановив, що мало місце порушення ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

13 вересня 2002 року Уряд Кіпру звернувся до Суду з клопотанням про передачу справи на розгляд Великої палати. Рішенням від 6 листопада 2002 року клопотання Уряду було задоволено.

Посилаючись на ст. 1 Першого протоколу до Конвенції заявник оскаржував рішення про звільнення його з посади, а також позбавлення пенсії, до якого призвело зазначене рішення.

Засідаючи у складі Великої палати, Суд зазначив, що Уряду не може бути відмовлено у розгляді заяви щодо невичерпання заявником усіх національних засобів правового захисту, оскільки згідно зі ст. 55 Регламенту Суду Уряд порушив це клопотання ще перед Палатою семи суддів на стадії вирішення питання щодо прийнятності заяви.

Правило щодо необхідності вичерпання усіх внутрішньодержавних засобів правового захисту зазвичай зобов'язує заявника перед поданням своєї скарги до компетентної міжнародної установи звернутися до відповідного національного органу з такою самою скаргою (принаймні такою самою за суттю заявлених вимог), дотримуючи при цьому усіх процесуальних норм національного законодавства, зокрема вимоги щодо строку, протягом якого подання скарги на національному рівні є можливим. Мета норми про необхідність попереднього вичерпання внутрішньодержавних засобів захисту полягає у тому, аби ще до подання скарги до Суду гарантувати розгляд цієї скарги компетентними національними органами, а у разі її задоволення – забезпечити на національному рівні виплату компенсації шкоди, заподіяної особі. Попереднє неподання заявником скарги, з якою він звертається до Суду, до компетентних національних органів чи у такій самій формі, як заява до Суду, чи принаймні однакового з нею змісту означає позбавлення національної юридичної системи можливості застосувати Конвенцію, у той час як ця можливість є також однією з цілей норми про необхідність вичерпання національних засобів правового захисту.

Для Суду не був переконливим той аргумент, що заявник міг скористатися, хоча й безуспішно, іншими юридичними засобами захисту для оскарження відповідних дій держави, не посилаючись безпосередньо на норми Конвенції на національному рівні. Суд

вказав, що вичерпання власне “ефективного засобу” означає порушення у відповідному національному органі питання про невідповідність оскаржуваних дій держави саме нормам Конвенції. Ситуація, в якій заявник для оскарження відповідних дій держави на національному рівні не використовує норм Конвенції, посиляючись натомість на інші юридичні підстави, а потім, звертаючись до Суду, стверджує про невідповідність тих самих дій держави вимогам Конвенції, суперечить субсидіарному характеру конвенційного механізму захисту прав людини.

Суд зазначив, що Конвенція становить складову частину національної правової системи Кіпру і, крім того, має пріоритет у застосуванні порівняно з будь-якими положеннями внутрішньодержавного законодавства, котрі їй не відповідають. Суд також зауважив, що ст. 1 Першого протоколу до Конвенції є нормою прямої дії у національній правовій системі. Відтак, заявник міг безперешкодно покликатися на цю норму під час розгляду його справи Верховним судом Кіпру в апеляційному порядку. Проте заявник цього не зробив. Протоколи судових засідань Верховного суду свідчили про те, що захисник п. Азінаса стверджував про неправомірність позбавлення заявника усіх соціальних пільг. Натомість він міг би доводити, що рішення про звільнення його підзахисного з посади було надміру непропорційним у контексті відповідних обставин і що воно, відтак, повинно було бути м'якшим. Саме через відсутність такої чи подібної позиції захисту Верховний суд у своєму рішенні жодним чином не обмовився щодо того, чи рішення про звільнення заявника порушувало його право власності на пенсію.

Відтак, заявник позбавив національні судові органи, котрі слухали його справу, можливості застосувати Конвенцію, щоб на підставі її норм припинити вже існуюче порушення його “конвенційних” прав і постановити рішення про компенсацію шкоди, заподіяної заявнику таким порушенням.

Зрештою юридичною гарантією можливості компетентних органів держав-учасниць Конвенції застосовувати її норми є ст. 35 Конвенції, яка стосується умов прийнятності заяви особи до Суду.

Визнавши заперечення Уряду Кіпру стосовно невичерпання заявником відповідних “ефективних” засобів правового захисту добре обгрунованим, Суд відхилив заяву п. Азінаса як неприйнятну. Суд також постановив, що у контексті такого висновку не було необхідності розглядати інші аргументи Уряду щодо неприйнятності скарги заявника.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПРН України М.Ю. Пришляк та П.М. Рабіновичем.